

Študentski list
Ljubljana, 30. oktobra 1967
Letnik XVIII Številka 3

tribunna

Poziv na razpravo (o Tribuni)

Razprave o obvezni ali neobvezni naročnini Tribune so preteklo leto dokaj zamogle nekatera resnična dejstva, ki se nanašajo na delitev dela in delovno odgovornost v uredništvu. Obenem so razprave odprle tudi problem odgovornosti urednikov nasproti »potrošnikom«. Ob sedanji instituciji neobvezne naročnine bo mogoče ta odnos obravnavati predvsem z vidika delovne odgovornosti, torej sposobnosti urednikov, ne pa toliko z vidika težnje po prilagoditvi pisanja okusu povprečij. To pomeni, da bi bilo mogoče prav v tem trenutku okrepiti avtonomno pozicijo obeh: »potrošnika« in uredniškega odbora. Tako zastavljena teza pa zahteva predvsem dvojje. Prvič, da nosilci uresničevanja Tribune dovolj jasno in javno eksplicirajo osnovno delovno orientacijo (večina urednikov je to že storila) pred študentsko in ostalo javnostjo. S tem se seveda izpostavi oboje-

O morali neke polemike

Odgovor Dimitriju Ruplu.

Tovariš Dimitrij Rupel, član Centralnega komiteja ZMS, je v svojem članku »O nekem načinu političnega delovanja« v Tribuni št. 1, z dne 13. 10. 1967, postavil nekaj trditev in vprašanj, ki ne morejo ostati brez odgovora, saj jih nekateri očitno uporabljajo kot povsem točne in preverjene informacije (D. Druškovič v Naših razgledih št. 379, in J. Novak v 2. številki Tribune.)

Netočno je, da je predsedstvo Centralnega komiteja ZMS imelo na dnevnem redu rednega sestanka, dne 19. 9. 1967 razpravo o uredniški politiki revije Problemi. Predsedstvo je razpravljalo le o dveh pesmih Andreja Brvarja, objavljenih v Problemih št. 55/56, ki sta vzbudili mnoge tako različne komentarje v javnosti. Centralni komitej Zveze mladine Slovenije je ustanovitelj in soizdajatelj (z UO ZSJ) revije Problemi in zato njegovi organi s polno pravico razpravljajo o reviji in o prispevkih v njej.

Sklepi, vsebovani v delovnem materialu, ki ga je predsedstvo sprejelo v prvem delu seje, se bistveno razlikujejo od tistih, ki jih tovariš D. R. navaja »po spominu«. Predsedstvo v njih razlaga odnos Zveze mladine do NOB in do borcev, človeških nosilcev revolucionarnih sprememb in poudarja, da bo mladinska organizacija prva najostreje napadla vsakogar, ki bo žalil revolucijo in borce. Predsedstvo je poudarilo, da nikakor ni kvalificirano, da bi dajalo estetsko oceno Brvarjevih pesmi in je zato predlagalo, da se njihova idejna usmeritev in estetska vrednost razčisti v strokovni javni razpravi. Večina članov predsedstva je bila mnenja, da Andrej Brvar v teh pesmih ni žalil borcev, hkrati pa je večina članov predsedstva odklonila njegov pesniški izraz.

Pisanje D. R., da je predsedstvo ugotovilo, da je pesem (Katera? pripomba J. K.) »tragična in resnična«, je plod Ruplove domišljije.

Predsedstvo je sestanek 19. 9. zaradi pomanjkanja časa prekinilo in je obravnavo istega dnevnega reda nadaljevalo čez dva dni. Formalno gledano gre torej le za en sestanek. Časopisi so o tem poročali po lastni presoji, mariborski »Večera« je zabeležil to kot dve seji, »Delo« pa kot eno. Trditve tovariša D. R.: »O teh dveh sestankih predsedstva CKZMS časopise in

poročalo, ampak samo o drugi,« torej ni samo slovnico napačna, ampak tudi tendenciozno izmišljena.

Zato v nadaljevanju seje predsedstvo ni v ničemer spremenilo svojih stališč, niti ni »obrnilo plašča po vetru«, temveč je le popolnoma samostojno ugotovilo, da ni potrebe, da predsedstvo o Brvarjevih pesmih objavlja posebno izjavo, ker taka izjava ne bi vnesla v javno razpravo nobenih novih argumentov, zelo lahko pa bi podžgala nestrpnost nekaterih, ki so bili zaradi obeh pesmi ISKRENO ogorčeni. Predsedstvo je smatralo, da Brvarjeve pesmi niso tako pomembne, da bi bilo o njih potrebno objavljati stališča, preden je o njih spregovorila resnejša publicistika in podrobno razčlenila njihovo vrednost, še posebej, če upoštevamo, da mlade v Sloveniji tare vrsta pomembnejših problemov, kot so npr. šolanje in zaposlovanje, in da je na teh področjih mnogo večja potreba po javnih stališčih Zveze mladine in njenih organov.

Predsedstvo je spremenilo le eno stališče. V prvem delu seje je izrazilo svojo podporo uredništvu Problemov, v drugem pa je zaradi reakcij v delu javnosti in očitnega nerazumevanja sedanje uredniške politike Problemov predlagamo uredništvu, da situacijo prouči in razmisli tudi o svojem eventualnem odstopu. Pri tem smo izhajali iz ugotovitve, da Problemi niso na-

menjeni predsedstvu CK ZMS, ampak vsem bralcem in javnosti ter da mora biti odgovornost uredništva obrnjena predvseh v tej smeri.

O teh vprašanjih, kakor tudi o mnogih drugih, sem se kot predsednik Centralnega komiteja ZMS posvetoval z nekaterimi vodilnimi tovariši iz SZDL in ZK. Taka praksa je nujna, saj vodi do izmenjave mnenj, stališč in do koordinacije dela. Osnova vsakega posvetovanja je izmenjava ARGUMENTOV in ne slepo poslušanje direktiv. Tega tovariš Rupel ali ne ve, ali pa noče vedeti. Pisanje o »pritisku na mladinsko vodstvo« je stvar njegove domišljije ali pa morda celo želje, da bi samostojnost mladinske organizacije in njene vodstva prerastla v opozicionalizem. O moralnosti obeh možnosti in o idejni osnovi druge upam, da ni potrebno izgubljeni besed.

Trditve tov. D. R. »Predsedstvo Centralnega komiteja ZMS s takimi postopki pristaja na svojo transmissijsko vlogo, s tem pa sebe izničuje kot politično efektivno organizacijo«, je evidenten primer šibke logike, saj vsakdo ve, da je predsedstvo izvršilni organ Centralnega komiteja ZMS in ne organizacija. Tovarišu Ruplu, članu Centralnega komiteja ZMS, bi moralo biti to še posebej jasno. Predvsem pa mislim, da o transmissijski vlogi ne more biti govora, ker je NI. Odnosi med vodstvi političnih organizacij v Sloveniji se formirajo na enakopravni osnovi in so zelo korektni. Če že iščemo slabosti, so velike prej v preveliki delitvi dela, kot pa v kakršnih koli transmissijah. Če tovariš Rupel za svoje trditve o transmissijski vlogi predsedstva Centralnega komiteja ZMS nima drugih argumentov razen tistih, ki jih je napisal v članku in ki so očitno — milo rečeno — zgrešeni, potem gre za žalosten primer tendencioznega pisanja, saj bi moral biti tovariš Rupel z delom Centralnega ko-

miteteja ZMS temeljito seznanjen; (med drugim redno dobiva informacije o delu CK ZMS).

V svojem članku mi tovariš Rupel suvereno polaga v usta nekatere besede, ki ustrezajo njegovim potrebam. Ni res, da sem obvestil predsedstvo, da je javni tožilec sprožil proces, ampak sem dejal, da je uvedel poizvedbe. Ni res, da sem dejal, da določeni republiški forumi ocenjujejo izjavo kot politično neprimerno, ampak sem dejal, da posamezni funkcionarji drugih političnih organizacij smatrajo, da objava javne izjave predsedstva Centralnega komiteja ZMS ni potrebna. Dvom o tem, da drugim vodstvom nisem »pošteno« povedal svoje mnenje, pa je ob pomanjkanju argumentov vse prej kot moralen. Tudi razlike med mojim »privatnim« in uradnim mnenjem so izvite iz trte.

Končne ugotovitve so na dlani. Predsedstvo Centralnega komiteja ZMS niti ni v dveh dneh spremenilo svojega prepričanja iz polne afirmacije v popolno negacijo, niti ni obrnilo plašča po vetru, niti ni pristalo na transmissijsko vlogo. Če tovariš Rupel to trdi, bi moral biti bodisi

Ciril ZLOBEC:

kritični in polemični, pri mladi generaciji seve se najino kaže odpor do vsega obstoječega. lišče
pr- Tu pa je »slovensko-jezuitski« bolj nestrpna. vpre
dne- To je druga kredine v Jugoslaviji. »Kritična« Z
v na- slovenska situacija je skrajno neugodna. stru
na- generaciji, ki prihaja. Vzemimo na primer av
ni- pismo v »Delu« zoper Brvarjeve pesmi, ob- v
jav- javljeni v Problemi. Ob pismu je bila pri- v
Ta- pomba uredništva »Delo«, s katero se je ko-
Da- uredništvo distanciralo od stališča svojega str
stalnega sodelavca. Potem pa beremo pri- v
st- spevek drugega novinarja, ki najbrž ne v
je- »premlja kontinuirano naše literaturo in re- v
so- vij. In s takim stališčem se uredništvo »De- v
saj- las strinja, čeprav je zamerjalko, pa še s po- v
ant- anto: če se ne boš poboljšal, fant, te bomo v
pre- pretepli. To pomeni stisniti arep med no- v
ge- ges in polskati opravilo, za katero vsi v
i- de- mo, da ni iskreno. v
i- de- Ne vili se mi niti ne obojuje- v
ja- je mo literaturo, ki se zaganja v sfero nemož- v
2. ki- neza ali ki prebitava resne možnosti. kol- v

KOMUNIST 27. oktobra 1967

Tako v »Komunistu«, predsedstvo CK ZMS pa: »Predlagamo uredništvu Problemov, da zaradi reakcij v delu javnosti situacijo prouči in razmisli tudi o svojem eventualnem odstopu.« (1)

neobveščen (in to očitno ni), bodisi zlonameren. Zato opozarjam na čudno moralno njegove polemike. Edina stvar, v kateri se s tovarišem Ruplom strinjam, je, da bo moral o vsem spregovoriti tudi naslednji plenem Centralnega komiteja ZMS,

P. S. Negativne posledice Ruplovega pisanja se že kažejo v sami Tribuni. Tovarišu Jerneju Novaku se v drugi številki javno rušijo njegovi ideali, očitno zelo krhki, ko prebira Ruplov članek. Po zelo samostojen doatek, pripomba J. K. kot niti Rupel ni napisal (»izničenje ZMS samovoljen dodatek, pripomba J. K. kot politično efektivne organizacije) ugotavlja: »Zaupanja v vodstvo ZMS ne more več, dvom in strah pa sta močni oviri na naši nadaljnji poti vključitve v družbeno aktivnost.« Zelo pretresljivo, če je iskreno in ne licemersko. Na licemerstvo kaže namreč Novakovo pisanje: »Ne more biti res, počakam, gotovo bo kdo odgovoril, nekdo mora potrditi moj dvom in mi vrniti polno vero v prihodnost. Čakanje je zaman. Kaj nihče ne more odgovoriti? Torej je res vse resnično.«

Tovariš Novak je čakal »zelo dolgo«. Ruplov članek je izšel v prvi, Novakov pa takoj v naslednji, drugi številki Tribune.

Janez Kocijančič

Pripis uredništva

Glede na to, da so informacije, ki jih navaja Dimitrij Rupel v svojem zapisu »O nekem načinu političnega delovanja« po mnenju tovariša Kocijančiča nepravilne in tendencne in izjavo predsedstva v zvezi z Brvarjem prikazujejo nepravilno, naprošamo centralni komitej Zveze mladine oziroma njegovo predsedstvo, da nam pošlje v objavo ali na vpogled originalni izvod inkriminirane izjave in zapisnik obeh sej predsedstva odstopi za nadaljnje razpravljanje.

TRIBUNO UREJAJO:

NADEZDA ČAGINOVIC, IZTOK GEISTER, MATJAZ JUGOVIC, BOZIDAR LAKOTA, TONE PACNIK (ODGOVORNI UREDNIK), RUDI RIZMAN (ZASNOVE), DIMITRIJ RUPEL, PETER VOĐOPIVEC, DUŠAN TRŠAR (TEH. UREDNIK)

TRIBUNA — IZDAJA UO ZSJ — UREDNIŠTVO IN UPRAVA TRG REVOLUCIJE 1/II — TELEFON 21-280 — TEKOCI RACUN 501-8-78/1 — LETNA NAROČNINA ZA STUDENTE DESET NDIN, ZA OSTALE PETNAJST NDIN — POSAMEZEN IZVOD 50 PAR — ROKOPISOV IN FOTOGRAFIJ NE VRACAMO — TISK ČP DELO. LJUBLJANA, TOMSIČEVA 1, TELEFON 23-522 — POŠTNA PLACANA V GOTOVINI

Znova na staro temo o vlogi in položaju znanosti v naši družbi akademik dr. Jovan Djordjević:

Kakšno samoupravljanje za znanost

Znanost se mora mnogo bolj angažirati pri konkretnih in skupnih predlogih splošne projekcije znanstvenega, ekonomskega in kulturnega razvoja države.

V prvih dnevih oktobra je bilo v Beogradu znanstveno posvetovanje na temo »Položaj in vloga znanosti v naši družbi«. Na tem posvetovanju, ki ga je organizirala Srbska akademija znanosti in umetnosti, so prevladovali varijacije na stare znane dileme in polemike o tem, ali je znanost

Odnos med znanostjo in samoupravljanjem je do danes obravnavan in reševan enostransko, globalno in pragmatično. Največkrat se ugotavlja, da je samoupravljanje na področju znanosti nerazvito, sprejetje smoupravljanja pa je razumljeno kot organizacijska oblika upravljanja in finansiranja. Po drugi strani pa so znanstveni delavci nezadovoljni s tem shematičnim in neuresničevanjem elementarnega pogoja samoupravljanja — posebno na materialnem področju — začeli dvomiti v samoupravljanje in pri tem iščejo rešitve od »zgoraj«, od drugih, od zakona, od države. Odkrito moram reči, da vede — za to so posebno odgovorne družbene vede — do danes niso sistemizirale dosedanjih izkušenj in oblik samoupravljanja ter niso niti odkrile bistvo in potencialne možnosti same upravljanja ne nasploh in ne za področja znanosti.

Dejansko je samoupravljanje tudi nastalo na področju znanosti, posebno na univerzah, dokler so le-te bile skoraj edini nosilci znanstvenega ustvarjanja in znanstvene misli in dokler so in ko so bile avtonomne ter svobodne skupnosti učenjakov, mislecev in pedagogov. Kasneje so univerze, tako kot druge znanstvene organizacije — povsod, tudi pri nas postajale servisne postaje. Toda v družbi, ki se konstituirala kot socialistična in samoupravna, zadobiva samoupravljanje veliko večji pomen in interes, saj je sestavljeno ne samo iz še vedno potrebne avtonomije upravljanja in razpravljanja, marveč tudi iz lastnega vpliva na radikalno spremembo družbe kot faktorja novega samoupravnega konstituiranja makrodružbe.

Glede na to problem samoupravljanja v odnosu do znanosti in v njej sami ni samo problem izenačevanja statusa delovnih organizacij v gospodarskih in negospodarskih dejavnostih, ni razširjevanje bolj ali manj uspešnih in upravičenih samoupravnih mehanizmov na področje duhovnega ustvarjanja. To je samo ena in ne bistvena plat samoupravljanja na tem področju. Samoupravljanje na tem področju je eno izmed osnovnih elementov, katerih prisotnost pogojuje konstituiranje ne samo modernega gospodarstva in nove kulture, temveč tudi same družbene strukture samoupravne skupnosti. Bistvo take skupnosti ni v tem, da se pojavlja kot bolj ali manj razviti ali celo usklajeni — česar pri nas še ni — mehanizem samoupravljanja pravic in položaja posameznih avtonomnih subjektov, temveč v ustvarjanju osnov in oblik odgovorne, racionalne in vedno bolj sebe zavedajoče se družbe kot skupnosti.

Samostojna v sebi in nas proti sebi

Osnovni pogoji, pa tudi karakteristike samoupravljanja v znanosti, se odražajo v tem, da mora biti znanost samostojna in avtonomna nas proti sebi in v sebi, da mora biti, kot piše v programu ZKJ, svoj edini šodnik. Takega samoupravljanja znanosti in v znanosti ni, če le-ta ni popolnoma svobodna. Toda ta svoboda ni taka, kot jo navadno razumemo, t.j. obramba pred vmešavanjem in komandiranjem drugih ali pa pravica delati kaj in kako hočemo. Znanstvena svoboda je hkrati in tudi predvsem družbena funkcija in neodtujljiva pravica ter sposobnost znanosti, da zastavlja in rešuje ne samo znanstvene, ampak tudi družbene probleme, da ustvarja pogoje novega, zavednega, aktivnega in svobodnega človeka ter da vnaša elemente novih odkritij, ustvarjalnih vrednot in kulture na vsa področja družbenega in osebnega življenja in skupnih aktivnosti ljudi. Takšna svoboda je druga plat naslednjega važnega principa samoupravnosti znanosti, to je — njena odgovornost. Odgovornost hkrati zaobjema etiko prepričanja in angažiranja ter etiko odgovornosti za usmerjanje družbe in odkrivanje resnice.

Naposled — s takšnim statusom in samoupravnim vplivom znanost mora in more postati sila družbene kohezije in integracije zavesti in osebnosti kakor tudi napredka socializma pod pogojem, da je znanost tega zmožna in če ji družba omogoči, da postane eden izmed nosilcev zavesti in posebej racionalnosti ter humanosti.

ORGANIZACIJSKE oblike so sredstvo za uresničevanje ciljev

Stalnih in dovršenih organizacijskih oblik samoupravljanja ni niti na enem področju znanosti. Poleg tega pa so vse naše oblike samoupravljanja še zmeraj elementarne in nedovršene. Toda morajo se postavljati kakor nasproti funkciji in vlogi znanosti tako tudi v odnosu na stanja in razvoj družbenih odnosov, zavesti ljudi ter z ozirom na splošni razvoj ne le skupnosti, marveč tudi posameznih skupin in področij. Organizacijske oblike so samo sredstvo za uresničevanje teh funkcij in vlog. Po drugi strani pa se je pod vplivom po-

skoncentrirati okoli univerz ali akademij, ali dati več sredstev za fundamentalne ali že sprejete raziskave in kako sploh zagotoviti stalna sredstva itd. Pri tem so ponovno prišle do izraza tudi opredelilne, ki so nekoč že bile okarakterizirane kot preživele.

zitivističnih usmeritev znanosti in pragmatičnih družbenih pojmovanj znanstveno delo institucionaliziralo in se samó kot tako tudi razumevalo; a institucije so kopirale različne tako imenovane ustanove administrativnega in pogosto primitivnega sestava in oblik.

Namen in bistvo samoupravljanja je aktivizacija uresničevanja in vplivanja znanosti, ne pa uokvirjanje in institucionaliziranje ustvarjanja. Glede na to mora samoupravljanje v svojem širšem smislu zajeti vlogo in vpliv najmočnejših znanstvenih duhov, pa tudi določeno njihovo vodstvo v procesu znanstvenega ustvarjanja. Ni znanosti, če je preveč uniformna in siva, če ne zaobjema določenih znanstvenih skupin, ki angažirajo ljudi, ki se ukvarjajo z istimi ali podobnimi problemi, s sprejemanjem in z razvijanjem istih metod ter z razvijanjem atmosfere sodelovanja, moralne integracije in idejne angažiranosti — česar praviloma ni sposobna nobena institucija kot taka zamenjati, ker je kreacija pravice in hierarhije.

POD kontrolo nikogar razen...

V tej skali, ki jo je potrebno stalno iskati in razvijati, ni izključen pomen institutov, zavodov in drugih oblik, ki jih je ustvarila naša praksa, zakonodaja in izkušnja drugih držav.

Upravljanje v znanstvenih ustanovah je večdimenzionalna funkcija. Znanstveni proces ne more biti pod kontrolo nikogar razen z izjemo tistih, ki pri njem sodelu-

sticije določene družbe, ki se usposablja za tekmovalno z razvitejšimi, posebno pa se še za tisto družbo, ki teži za razvojem in spreminjanje svoje bitje. To je izraženo ne samo v misli velikih racionalistov, marveč tudi v najstarejši empirični modrosti stare Kitajske, po kateri se um in znanje sadita, da bi se čez sto let bolje živele.

Danes obstajajo ne samo potrebe, marveč tudi možnosti in pripravljenost za objektivno povečanje sredstev za znanost. Tu pa ne pridejo v poštev samo finančna sredstva za znanstveno delo, ampak tudi za tujno in končno angažiranje in likvidiranje nepismenosti ter za razvijanje interesa za znanost, resnico in kulturo v širokih narodnih slojih, za širjenje zavesti in faktorja t. im. masovne komunikacije in pomena znanosti; zlasti pa za večanje podlage za podporo znanstvenih iniciativ, za napore pri publiciranju in populariziranju znanstvenih del; nato še za preobrazbo delavskega razreda in drugih nosilcev socializma in napredka v angažirano intelektu alno silo in okolje. Izenačevanje teh problemov s t. im. pridobivanjem finančnih sredstev za t. im. znanstveno delo, kar je še zmeraj prevladujoče mišljenje zaradi nerešenosti tudi teh vprašanj, podpira statično konzumentsko razumevanje znanosti ter ji preprečuje videti svojo pravo funkcijo in vlogo v družbi.

S POMOCJO najvišjih organov

Ni treba poudarjati, da dosednji mehanizem delitve sredstev za znanost preko proračuna ter administrativno-finančnih fondov in aparatov ni dal potrebnih rezultatov kljub primerom, da so posamezni organi prave znanstvene iniciative. Vendar gre za princip in sistem, ki pa zahteva splošne nekega avtomatizma pri dotekanju trajnejših in občasnih sredstev za financiranje znanosti in znanstvenega dela, da bo to potrjeno z najvišjimi družbenopolitičnimi akti ter da pri sprejemanju teh sode lujejo predstavniki znanosti in drugih področij družbene skupnosti. Vse to zahteva, da se znanost mnogo bolj angažira pri konkretnem in skupnem predlaganju splošne projekcije znanstvenega, ekonomskega in kulturnega razvoja države ter da je sposobna predlagati racionalne, usklajene in integrirajoče programe kompetentnega, odgovornega in kontroliranega dela. Kon-

Poziv na razpravo (o Tribuni)

(nadaljevanje s 1. strani)

stranski kritični odnos, ki bi se moral uresničevati v listu. Drugič, in ta proces je še v zametkih, da »potrošnik« s svojo potencialno navzočnostjo v Tribuni in dejansko možnostjo osebne participacije v njej, težijo k preraščanju iz skrivne prisotnosti v dejansko (vidno) in aktivno pojavljanje v Tribuni. To ni tedaj nič drugega kot želja, da se konfrontirajo najrazličnejši koncepti urejanja, ki jih imajo študenti v sebi, tistimi, ki so sedaj v veljavi v Tribuni. Zavedam se in pristajam na to, da institucija urednika ni stalna, temveč da je ne-nehno »ogrožena« v ustvarjalnem spopadu konceptov urednikov in konceptov (še) »potrošnikov«.

Zunanji nivo, ki je bil predmet dosedanjih razmišljanj, lahko zaživi le v toliko, v kolikor se z isto ostrino vzpostavi ustvarjalna »ogroženost« in uresničevanje delovne odgovornosti tudi v notranjem okviru, tedaj v uredništvu samem. Gre za to, da je pred dvema letoma Tribuna v svojem statutu naredila korak naprej v načinu uresničevanja Tribune, ki naj bi bil odvisen predvsem od delovne in miselne moči posameznikov; predvsem pa od možnosti uresničitve idej. Pri tem pa je institucija odgovornega urednika ostala več ali manj nedotaknjena. Glede na to, da je ta institucija neodvisna od delovnih obvez pri uresničevanju lista, predlagam, da se vzpostavi primernejši, to je delovni odnos (urednik rubrike), le iz tega pa naj izvira dejanska suverenost izvajanja odgovornosti navzven.

Sem tedaj za to, da se odgovornost vzpostavlja sedaj iz resničnejšega odnosa, medtem ko odpade ilegalnost pojavljanja odgovornega urednika v listu. Taka zamisel pa kot posledico izključuje to, da bi bila funkcija odgovornega urednika stalnega značaja. Vsi uredniki so verjetno zavestni subjekti, ki kot taki navzven prezentirajo neki kolektivni koncept. Izvajanje kolektivnega koncepta, ki se sestoji iz individualnih značilnosti vsakega koncepta posebej, leži na vseh članih uredniškega odbora. V tem je torej dejanska odgovornost, ki pa se v odnosu navzven lahko pojavi kot institucija cirkulacije odgovornih urednikov, ki v določenem obdobju »doseže« vse urednike. S tem seveda ne izključujemo odgovornosti, temveč njeno osnovo še razširjamo, hkrati pa tudi zmanjšamo možnosti birokratske zlorabe lista. To so krajše misli oziroma delna izhodišča, ki pozivajo na celovitejšo kritično odmevo.

R. R.

IZ PROPAGANDNEGA LETAKA ZA DEMONSTRACIJE DNE 21. OKTOBRA V WASHINGTONU

jejo ter ob spoštovanju integritete in svobode raziskovanja ter raziskovalca. Raziskovanje pa mora biti organizirano na različnih nivojih in z različnimi oblikami ter sredstvi odločanja. Elementarni demokratizem, ki povzroča, da se računa tam, kjer bi bilo treba meriti in ocenjevati, ter zapiranje institucije vase, kar se pri nas vse pogosteje krije za samoupravljanjem, ni nikakršna osnova za njegovo uresničevanje, ampak le za njegovo zlorabo.

Utrjevanje materialnih sredstev in pogoji za znanstveno delo — vprašanje, ki se običajno narobe izenačuje s tako imenovanim finansiranjem ustanov — mora biti posledica znanstvenega projektiranja razvoja družbe ter določenih znanstveno in objektivno utrjenih kriterijev. Le-ti morajo istočasno biti povezani s stvarnimi možnostmi, ki pa jih ni treba uvrščati v »aktualno« in »nujno«, to je proračunsko in davčno kot do zdaj, pač pa akcijsko in projekcijsko.

Znanost, izobraževanje in kultura so najbolj znanstvene in najdragocenejše inve-

toliranega ne le s strani znanstvene javnosti in znanstvenih delavcev samih, temveč tudi s strani širše družbene javnosti.

Kako je neosnovano spraviti samoupravljanje in znanstveno delo na tem področju na odnos blagovno-tržnega sodelovanja, tako je tudi neupravičeno mnenje, da se mora znanost zapreti v »slonokoščene stolpe«, da bo samo ona ocenjevalec družbenih potreb, določenih znanstvenih odkritij in smeri, da si dovoli osvoboditi se določenega stalnega odnosa in sodelovanja s t. im. prakso. Od pomena in značaja določenih njih raziskovalnih organizacij je odvisna raziskava, od položaja in značaja posameznih oblik pridobivanja in zagotavljanja materialnih sredstev. Vsaka druga rešitev bi bila nerealna ter škodljiva kakor družbi tako znanosti, ki mora biti kritična do sebe in do nekaterih svojih možnosti, vendar tudi do obstoječih slabosti in omejenosti.

(Borba, 15. 10. 1967)
Prev. Peter Kuhar

Obvestilo

Uredništvo Tribune se opravičuje naročnikom, ki so se na list naročili v času po 10. 10. 1967, ker jim zaradi visokih stroškov dodatne poštnine ne more poslati prvih številke lista po pošti. Cenjene naročnike prosimo, da pridejo po list v uredništvo, Trg revolucije 1/2. Upamo, da boste našo odločitev, izhajajočo iz ne najugodnejših finančnih razmer, sprejeli z razumevanjem.

Uredniški odbor

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE

Ivan Cankar, Hlapci

Ko sedamo danes v avditorij Cankarjevih HLAPECEV, se nas neubranljivo loteva neko posebno, skodro obredno razpoloženje. V naši zavesti živi ta tekst izjemno življenje, njegov obseg se prekriva npr. s Prešernovim SONETNIM VENCEM, in zato se zdaj, ko moramo stopiti vanj, zbuji neka apriorna razmišljenost v nas, ki blokira našo odprto, objektivno pripravljenost na komunikacijo. Obide nas pričakovanje, da se bo moralo zdaj zgoditi nekaj izrazitega, takorekoč absolutnega in usodnega, nekaj, kar bo z izjemno lucidnostjo razkrilo bistvo vsega tistega, kar smo bili, in tega, kar smo — razkrilo na ta način, da nas bo to razkritje spet prestavilo v bližino našega historičnega in eksistencialnega izvora, nas nepreklicno zavezalo ter nas z novo, še nikoli doseženo intenziteto konstituiralo in potrdilo, in da bo naše vedenje potem zadobilo novih, izvirnejših in totalnejših razsežnosti in kvalitet, in tako navsezadnje preseгло tudi naše prvotno, izvorno vedenje samo.

Apriorna misel, ki se nas loteva, ko stopamo v dramo Ivana Cankarja, je torej predvsem ta, da bomo s HLAPECI neposredno stopili k našemu zgodovinskemu in eksistencialnemu izvoru in da bo to dejanje tudi v zdajšnjem bivanju doseglo in preseгло svoj prvotni, konstitutivni pomen v novi, pretekli zgodovini prikladni, in z našimi sodobnimi eksistencialijami skladni kvaliteti.

Opisano razpoloženje seveda že dovolj natanko določa obseg naših komunikacijskih možnosti od HLAPECIH, hkrati pa tudi možnosti te drame same. HLAPECI se skozi našo apriorno razmišljenost sami po sebi spreminjajo v instrument, v sredstvo, s pomočjo katerega bomo dosegli tisto konstitutivno mero vedenja o samih sebi, ki bo ponovno določila in opredelila vsebino in smisel naše zgodovinske in eksistencialne navzočnosti v evropskem svetu. In ki bo seveda potrdila izvirnost in avtohtonost te navzočnosti. V tem določanju, opredeljevanju in potrjevanju je sakralna razsežnost razpoloženja, ki ga pred začetkom komunikacije zbuja v nas HLAPECI Ivana Cankarja.

To pa se pravi, da se nas usoda Jermanove moralne doslednosti, ki jo drama popisuje, in njen preskok v socialno akcijo, ki pa je po Cankarjevih zaključkih že ne bo mogel opraviti Jerman sam, ampak njegov prijatelj Kalandar (in skupaj z njim proletarski razred v celoti), nekako ne dotika v svojem neposrednem poteku in razvoju, ampak šele s svojimi rezultati, kar pomeni, da se nas dotika s tistimi perspektivami, ki jih je odprla in omogočila moralna doslednost in neprilagodljivost Cankarjevega dramskega junaka, učitelja Franca Jermana. Naša pozornost se torej natančno prekriva s Cankarjevo pisateljsko voljo, ki jo v dramu najbolj določno in eksplicitno izražajo besede, ki jih pove Jerman ob slovesu s kovačem Kalandrom. V tem prizoru, ki stoji nekje na koncu petega dejanja HLAPECEV, se namreč Jerman zagleda v roko, ki mu jo kovač Kalandar pomoli v slovo, in reče:

»Za dve moji! Ta roka bo kovala svet... Ne, jaz ne bom več zboroval. Vi, ki imate v srcu mladost in v pesti moč, vi glejte! Ob vaših plečih bo slonelo življenje, moja so odpovedala... star sem in zaspan...«

Te besede pa vendarle pomenijo tudi Jermanovo dokončno prekinitev z zgodovino in s tem seveda izrekajo dvom v realni smisel Jermanove moralne neprilagodljivosti, saj je popolnoma jasno, da ga je ta neprilagodljivost le socialno onemogočila in dotikla, odprla pa mu ni nikakršne realne — moralne ali socialne — perspektive. Vprašati se torej moramo, ali ni v zgoraj navedenih besedah iskati tudi Jermanove tragike? Ali ni realni zaključek njegove usode v HLAPECIH — tragičen padec ali poraz? In ali ni Ivan Cankar potemtakem napisal tragične igre, kar pa seveda pomeni da je v bistvenem presegl nivo, na katerem smo se s svojim razpoloženjem in pričakovanjem znašli v trenutku, preden smo stopili v avditorij HLAPECEV in ki je navsezadnje tudi niso tradicionalnega, socialnega umevanja te drame?

Ta nivo bi mogli opredeliti s tako imenovanimi — literarno in socialno — pozitivnimi prizadevanji, ki jih dovolj jasno opredeljuje neka druga načelna Cankarjeva izjava, ki se glasi: »Ne v areni literature, v areni življenja sem stal!« Ta izjava nas dovolj nedvoumno poučuje, da namen Cankarjevega pisanja nikoli ni bilo samo literatura, torej neka samozadostna in samo-smiselna dejavnost, ampak zmerom služba življenju, odmev in hkrati spreminjanje življenja, s čemer pa je seveda mišljena konkretna družba, na določen način strukturirano človeško bivanje. V tej zvezi moramo bržkone citirati tudi moto k HLAPECEM, v katerem so napisane naslednje besede iz Shakespearovega HAMLETA v Cankarjevem prevodu:

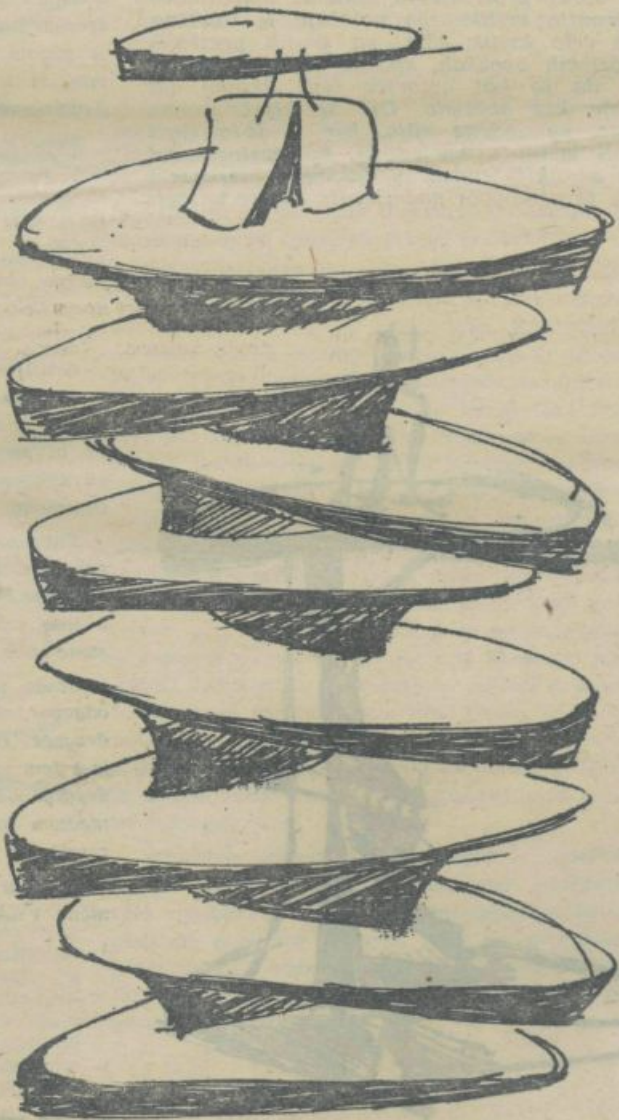
»Namen umetnikov je bil od nekda, je ter ostane, da naturi tako rekoč ogledalo drži: kaže čednosti nje prave črte, sramoti nje pravo obličje, stoletju in telesu časa odtis njega prave podobe.«

Z omenjenimi besedami, ki seveda v HLAPECIH določno odmevajo, pa smo se vendarle spet približali razpoloženju in pričakovanju, ki se nas ob HLAPECIH zmerom na novo loteva in ki smo ga poskušali popisati zgoraj. Zatorej se moramo ponovno vprašati: ali je smisel te Cankarjeve drame v prikazu tragičnega konca Jermanove morale, ali v perspektivah, ki jih ta morala odpira? Ali je potemtakem sploh mogoča kakršnakoli konstitutivna funkcija HLAPECEV, saj nam drama prikazuje totalni in s tem tudi tragični polom nekega aktivizma, polom, ki se razkriva

skozi neuresničljiva prizadevanja puntarskega slovenskega intelektualca? Vendar pa ni drugo vprašanje, ki se nam v tem trenutku prav tako zastavlja, nič manj pomembno. Kaj naj potem na tej ravni počnemo s Kalandrom in z njegovim nadaljevanjem Jermanove morale? Kakšno je razmerje med Jermanovim puntarstvom in Kalandrovo revolucionarnostjo? Ali se moramo torej ukvarjati s poskusom preobrazbe sveta ali »samo« z njegovo — tragično — evidenco? To pa so seveda tudi poglobljena vprašanja, ki se zastavljajo slehernemu uprizoritелju HLAPECEV in ki so jasno razvidna tudi v obeh letošnjih uprizoritvah: pri Slavku Janu, ki je besedilo režiral v ljubljanski Drami, in pri Miletu Korunu, ki je uprizoril HLAPECE v Slovenskem ljudskem gledališču v Celju.

Preden si ogledamo, kako sta navedena vprašanja razvila oba režiserja, pa moramo vendarle najprej opisati njihov pomen v območju samega besedila, se pravi, da moramo dramo razstaviti na tiste elemente, ki prevladujejo v njeni temeljni strukturi, ki spodbujajo naše sakralno razpoloženje in ki naposled v istem postavljajo nad njim vprašaj, saj nam ravno obe zadnji predstavi kažeta, da je mogoče HLAPECE razumeti in gledališko »označevati« na dovolj različne načine, kar seveda pomeni, da utegne biti notranja zveza med temeljnimi elementi v drami na poseben način rahla ali celo naključna.

Prvo skupino elementov predstavlja torej Jermanova morala in njena funkcija v igri, drugo Jermanov odnos do kovača Kalandra (to je funkcija eksplicitne

cirane morale, ki s svojo eksplicitnostjo že prehaja v realno družbeno dejanje — upor), v tretji sklop pa moramo uvrstiti pomen Jermanovega slovesa oziroma umika iz morale in zgodovine skupaj z vsem, kar to slovo oziroma umik pogojuje, terja in spremlja.

Kakšen je torej pomen Jermanove funkcije v drami? Rekli smo že, da se nam ta funkcija razkriva kot poseben način moralne doslednosti in nepopustljivosti. Zdaj pa se moramo vprašati naprej: kako se ta morala v dramu kaže? — Ogledati si moramo torej zasnovo in začetek drame.

Ko na volitvah, kjer se piše »usoda slovenskemu narodu«, zmagajo klerikalci, postanejo tudi učitelji, ki so bili prej zagrizeni liberalci, vsi po vrsti »črni«. Politična zagrizenost je pač menjala predznak, forma je ostala ista. Med učitelji je edina izjema Jerman, ki se noče obrniti po vetru, ampak ostane raje »na svojih poštenih nogah«. Svojo izjemnost definira v razgovoru z Zupnikom, predstavnikom na novo izvoljene oblasti, takole:

»Ali niste rekli, da sem možki in pošten? Resnično, za hlapca nisem rojen. Morda bi rad bil napojen in nasičen, morda bi rad sladko počival pod gospo-

darjevo streho, ali moje koleno je tako ustvarjeno, da se ne upogne rado; ne uboga, pa če mu sam ukažem. (...) Za mučenca nimam veselja, za junaka ne daru; ali zgodi se, kar se mora zgoditi — oskubite jastreba, v goloba se le ne bo spremenil; in naj se škrjanec devetkrat zakolne, lajal ne bo nikoli.—«

Z zasebno moralno neprilagodljivostjo in poštenostjo resnica Jermanove postave v igri seveda ne more biti izčrpana. S tem, ko je Zupnik hotel, da se Jerman ukloni njegovi oblasti in izpolnjuje njene ukaze, je pravzaprav sam pokazal, kaj je pravi Jermanov posel: »... iz hlapcev napraviti ljudi...« V ta namen priredita s kovačem Kalandrom v krčmi zborovanje, kjer pa ljudje Jermana kamenjajo, obenem pa že podpisujejo tudi deklaracijo, s katero zahtevajo, da Jerman zapusti vas in odide učiti na Goličavo, v hribe, kjer je župnikova oblast neprimerno ostrejša.

S tem je prva skupina elementov, ki sestavljajo strukturo HLAPECEV, izčrpana. Ta skupina elementov nam je torej na prvi strani razkrila popolnoma konformen svet podeželskega učiteljstva, ki je hkrati tudi svet zaostalega kmetstva, ki mu je Zupnik prava in edina poštena oblast že zato, ker nastopa kot odposlanec Boga — in mu je torej sleherni beseda, ki se ne sklada z Zupnikovo besedo, tudi že beseda, naperjena proti Bogu samemu. Na drugi strani pa se v tej skupini elementov odkriva svet absolutnega in obenem nelematiziranega »poštenja« oziroma morala. Tako se Jerman v resnici in kljub temu, da vodi sumljivo »izobraževalno društvo«, ki rahlo spominja na prve začetke delavskega gibanja, ne opredeljuje proti Zupnikovi oblasti, ker bi to bila neustrezna ali slaba oblast, ampak preprosto zato, ker ni rojen za hlapca, ker se mu koleno — čeprav mu sam ukaže — ne upogne rado in ker se skratka tudi jastreba — četudi ga človek oskube — nikoli ne more spremeniti v goloba. Njegov nonkonformizem je skrajnje splošen in se seveda lahko izraža le v metafizični besedi in v apriorni drži.

Tako je seveda jasno, da se kljub Kalandrovemu zavezništvu v dramu ne more razviti pravi dramatični konflikt dveh enakovrednih struktur (od katerih bi prvo predstavljal Jerman). Jerman ostaja tudi po Cankarjevih pogledih pozitivna razsežnost iste strukture, in to, da se ta struktura izraža sicer pretežno kot negativiteta, tega dejstva ne more omajati, kvečjemu potrjuje ga. Jerman je moralno nepopustljiv, drugi učitelji so moralno prilagodljivi. Vezni člen med obema načinoma vedenja je Zupnik; in zato je Zupnikova vloga v dramu pravzaprav drugotnega pomena. Zupnik ne more biti Jermanov protipol oziroma dramski nasprotnik, ampak predstavlja popolnoma konstantno determinatno celotnega sveta (strukture) — tako Jermanovega kot tudi sveta ostalih, konformnih učiteljev. Ker je torej Zupnikova vloga v dramu absolutno nespremenljiva, ker je temeljna komponenta iste strukture in celo jamstvo za njeno koherentnost, pa je jasno tudi to, da ji Jermanov upor ne more niti koristiti niti škoditi — in da bi zatorej ostala tudi brez Jermanovih poskusov, »napraviti iz hlapcev ljudi«, absolutno ista. Izid drame je tako eksplicitno razviden že na koncu tretjega akta, ko Zupnik z naslednjimi besedami odkrije metafizično resnico svoje vloge:

»Prepričanje, naziranje, mišljenje, vera in kolikor je še teh besed — ne vprašam vas zanje. Kajti ena beseda je, ki je živa in vsem razumljiva: oblast. Ziva je od vekomaj, vseh besed prva in zadnja. Pokóri se, ne upiraj se, je poglobljena zapoved; vse drugo je privesek in olepšava. Kdor se ravna po tej zapovedi, mu bodo grehi odpušteni; kdor jo prelomi, bo smrti deležen. — Prišel sem, da vam to povem, preden se vam izpolni sodba, ki jo sami zahtevate. Moja duša bo čista.«

Zgornji Zupnikovi stavki so za celoten ustroj HLAPECEV seveda izredno pomembni. Z njimi je namreč eksplicitno označena nepomembnost vseh tistih komponent, ki sestavljajo vsebino in smoter Jermanovega moralnega prizadevanja. Prepričanje, naziranje, mišljenje, vera, vse to je po teh besedah nepomembno; nepomembna je celo vera, čeprav Zupnikova oblast temelji v njej. Pomembna je torej lahko le realiteta, tisto, kar neposredno in objektivno JE. To pa se najbolj jasno kaže v oblasti. Oblast ima možnost razsojati nad življenjem in sme odpuščati grehe. Vendar pa Zupnik Jermanu kljub temu ne grozi, ampak mu le preprosto razloži situacijo: če bo spolnjeval ukaze, mu bodo grehi odpušteni, če je ne bo — »bo smrti deležen«. Zupnik se torej kot realiteta pravzaprav nahaja zunaj območja vere in božjega, kot kazen Jermanu ne omeni večnega pogubljenja zaradi grehov, ampak opiše edino možnost, ki ob neukinljivosti navzočnosti oblasti preostane puntarju: smrt. Oblast je od vekomaj, sleherni, ki se oblasti upre, tvega smrt. Tako nam je citirana Zupnikova replika eksplicitno pojasnila neuresničljivost Jermanovih prizadevanj. Oblast namreč sama dopušča vso tisto mero svobode, ki je mogoča, saj dovoljuje človeku lastno prepričanje, naziranje, mišljenje, vero... Vse drugo spada v območje realitete in je zatorej nujno in obvezno za vse. Svoboda je hkrati seveda tudi nujnost. Determinant, ki jih pred človeško življenje postavlja realiteta, in ki jih posebejja oblast ni mogoče preprosto zanikati ali ukiniti.

V luči zgornjih — ključnih — Zupnikovih besed je Jermanov polom kajpa neizbežen. Notranja logika tega poloma je potemtakem tudi ena sama. To je logika, po kateri se človeška svoboda spreminja v čisto žrtev realnega in omejenega sveta, ko ni predvidela tistih njegovih zakonitosti, ki se pojavljajo kot nujnost v tem svetu in kot njegove meje. Jermana torej ne bo pregnal na Goličavo Zupnik, ampak ljudje, ki se ravna po logiki omejenega sveta in ki pristajajo na njegove zakonitosti. Ti ljudje, ki bi se šele morali iz hlapcev spremeniti v prave ljudi, Jermana kot čisto in brezmočno žrtev preprosto vržejo iz sveta. V tem polomu pa se tudi začena in hkrati končuje tragična pot njegove usode. Približali smo se torej drugi skupini elementov, ki sestavljajo HLAPECE.

(nadaljevanje na 7. strani)

Niko Župan

NIKO ŽUPAN
TAKA SI, KOT
PISSOIR.
ČEPRAV MOKRIJO TISOČI
VANJ,
OSTANE VEDNO
CIST IN SVETAL.
LE POČASI IZGUBI SVOJO BELINO
IN SI NADENE
RAHLO RJAVKASTO,
PISSOIRSKO BARVO.
TA PRAVO.
TAKA SI, KOT
PISSOIR
IZ KATEREGA BI LAHKO
PIL.
DO ONEMOGLOSTI.
TODA JAZ DANES
NISEM ZEJEN.
TAKA SI, KOT
PISSOIR.

ZBUDIM SE
VSTANEM
PRIŽGEM CIGARETO
IN GREM VEN MED LJUDI
CESTA IMA DRUGACEN OKUS
KOT VCERAJ
ČEPRAV JE PRAH
ISTI
SO ISTI LJUDJE
SO ISTE KNJIGE V IZLOZBAH
IN JE ISTO NEBO
ZDI SE MI LE
DA IMAJO DANES DEKLICE
BOLJ PRIVZDIGNJENA KRILA KOT
VCERAJ
POZABLJAM DA JE
DANES NOV DAN
IN DA SEM JAZ ZE OD
VCERAJ
IN DA DANES ZA SPREMEMBO
PIHA VETER KI GA
VCERAJ NI BILO

Matjaž Hanžek

peter
piše
pesem

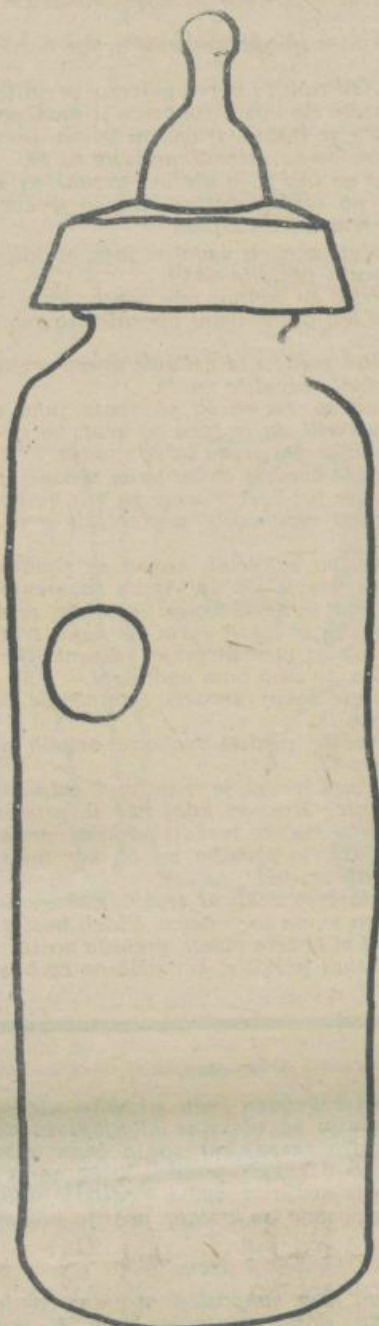
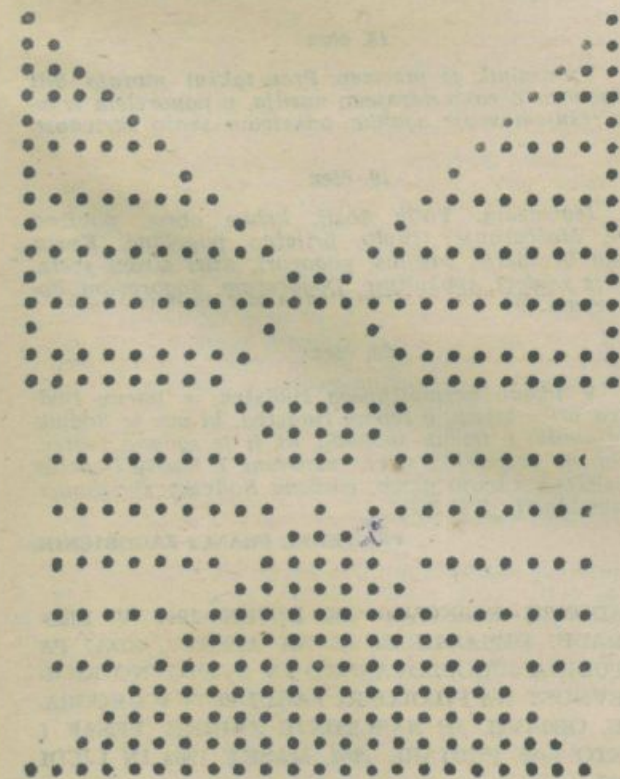
po
prvi
kitici
pride
druga

po
drugi
tretja

po
tretji
četrti

po
5.
6.

po
vseh
konec
ki
pa
ne
pride
je
na
koncu
pesmi

STEKLENICA
IZ
ČRNILA.

Marko Ščabič

Odpiram vprašanje

Močno je potrkalo. Nato še enkrat.
In še enkrat.

Kazalo se mi je neumno vstajati, udobno sem
sedel, in hoditi odpirat odklenjena vrata.

Vendar je trkalo naprej, glasneje, vse glasneje.

Tak zoprn prisklednik mora biti, prisesavec, ki
se boji za svojo sicer debelo kožo, za kar je ne nosi
naprodaj, potem trka.

Naj hodi odpirat sosed, oni poleg soseda, ali pa
kdor koli drug, jaz že ne bom.

Zakaj prav jaz?

Tudi oni me gledajo, češ ti pojdi. Stara stvar.
A tega ne storim. Kateri vrag pa je tu, ki pravi, ozi-
roma, ki je samo zato, da moram biti nujno prav jaz
najnižji vratar?

Zgoraj visi razkošen lesteneč; maje se, maje,
pade; zdrabi se v prah, sesuje se in to naj je zmaga!
Hehehe!

Zloben sem, priznam, zato bom enostavno pre-
skočil stas nižjega vratarja, pravite, nujno je pričeti
na začetku, in s tem bom preskočil postavo. Torej
bom brez postave, mož brez postave tujih postav,
kajti človek je živeč s svojo postavo; in človek, ki
ima določen položaj, je pač svinja, če svojo postavo
napravi v vsesplošno postavo in jo s tem vsili milijar-
dam ljudi: kdor se upira, jih dobi nekaj po gobcu,
da bi se slučajno še kdaj ne bi drznil drzniti...

Človek imam svojo postavo in ne sprejemem no-
bene druge postave. Človek sem spočetek nečesa ne-
spravljivega, moja postava — človek — mi že do pi-
čice krije potrebe.

Kdo, kje je tisti kdo, ki bi me Človeka prisilil,
naj pojdem človek odpirat? Ste to vi, sami ljudje, ki
mi vsiljujete človeku Človeku vašo postavo? Ki me
postavljaš pred debela vrata v mogočnem okovju,
na katera naj bi potem trkal in praskal, prosil kot
milosrdno, pobožno scene!

Ne grem!
Jaz ne grem, nikomur nočem biti dobrotnik, kot
si ne želim nikogar dobrote.

Neskončno neumnega se boš, človek, pokazal, če
zdej stopiš in mi, človeku, odpreš ta vrata. Daj,
človek, bodi vendar Postava, ubij me, izkaži se, kaj
še čakaš!

Vsi pogledi so neznosno čakalniški, upirajo se
vame; menda ja ne mislijo, da jih utegnem razu-
meti po njihovo?

Ah! Saljivci!

Na žalost, odpiram vprašanje:

Dominique

Izgubljeni v iskanju

Izginja skrivnost
o modrih prerokih
o oskrunjeni Dafne
o blaznem Cezarju

Ko smo odhajali
so kamniti boki našega rojstva
zaječali
kot da si sami lastimo svoj beg
kot da smo si sami sodniki in rablji

Ljubimo to nedoumljivo zemljo
hlastajoča drevesa
poblaznelo nebo

Ljubimo to kamenje
s katerim ubijamo ptice
v njihovem najvišjem
najhitrejšem letu

Riana

Obljubljeno mi je bilo
sanjati
nositi utrujenost ljubezni
rožnate drobne
ustnice
zvabiti v poljub

Obljubljeno mi je bilo
napiti se
tvojega zvonkega smeha
v razposajeni igri
mladosti
ostati
in izgubiti resničnost
tega malega sveta

Obljubljeno mi je bilo
tvoje ime

Sin neba

Pa mi je vroče
za vse te božje hribečke
pod soncem
mi je vroče

Pa sem se jokal
cmeril kakor otrok
za izgubljeno igračko
Pa sem čul o percepciji
in sem vzel v najem
vsemirske selitve robotov

Pa sem zaradi
udarcev
in
ran
(dobljenih v dobljeni bitki)
nasproti vetru nemočen
kakor je vaše
kesanje
nemočno doumeti karkoli

Pa sem se vrnil
in dal ime neki
ulici

Refren

Vzemite VAŠE je
Vzeli smo in NAŠE je bilo
Zuljave roke
Suho grlo
Prazen želodec
Pojte to je PESEM
Odpirali smo usta in PELI
Oče naš
Luna sije
Hej tovariši
Utrujeni smo Zejni in Lačni
Izpeti
Vzemite in POJTE
To je zdaj Vaša PESEM

RAYMOND QUENEAU

POVEST NA VAŠ
NAČIN

Ta tekst, podan na 83. delovnem zborovanju Delavnice potencialne literature se vzoruje po predlogih navodil namenjenih usmerjevalcem ali boljše rečeno programiranemu učenju. To je struktura analogna strukturi literature *«en arbre»* predlagane od F. Le Lionnaisa na 79. zborovanju.

1. — Ali želite zvedeti zgodbo treh živahnih majhnih grahkov?
Če da, preidite na 4
če ne, preidite na 2.
2. — Ali vam je ljubša zgodba o treh tankih velikih fižolovkah?
če da, preidite na 16
če ne, preidite na 3.
3. — Ali vam je ljubša zgodba o treh srednjepovprečnih grmih?
če da, preidite na 17
če ne, preidite na 21.
4. — Nekoč so bili trije majhni grahki odeti v zeleno, ki so ljubko spali v svoji luski. Njihov lepo okrogel obraz je dihal skozi luknje nosnic in slišalo se je njihovo milo in skladno smrčanje.
če vam je drugačen opis bolj povšeči, preidite na 9
če vam ta ustreza, preidite na 5.
5. — Sanjali niso. Ta majhna bitja dejansko nikoli niso sanjala.
če vam je ljubše, da bi sanjala, preidite na 6
če ne, preidite na 7.
6. — Sanjala so. Ta majhna bitja so dejansko vedno sanjala in njihove noči so izločale očarljive sanje.
če jih želite poznati, preidite na 11
če vam ni do tega, preidite na 7.
7. — Njihove drobne nožice so se stegovale v toplih

nogavičkah in v postelji so nosili rokavice iz črnega velurja.

8. — V postelji so nosili rokavice druge barve, preidite na 8
če vam ta barva ustreza, preidite na 10.
9. — Nekoč so bili trije majhni grahki, ki so kotalili svoje grbe po velikih cestah. Ko se je zvečerilo, so utrujeni in leni hitro zaspali.
če hočete zvedeti nadaljevanje, preidite na 5
če nočete, preidite na 21.
10. — Vsi trije so sanjali iste sanje, zares močno so se ljubili in kot dobri trdni oporniki so vedno sanjali podobne reči.
če želite zvedeti za njihove sanje, preidite na 11
če nočete, preidite na 12.
11. — Sanjali so, da so šli po svojo juho v ljudsko kuhinjo in odkrili, da je juha od ersa, ko so pogledali v svoje menažke. Od groze so se zbudili.
če hočete zvedeti, zakaj so se zgrozili, poglejte v Larousse pri besedi *«ersa»* pa mir besedi
če se pa ne mislite poglobljati v to, preidite na 12.
12. — Ojoj, ojoj, so zaklicali, ko so se zbudili. Ojoj! kakšna mora nas je tlačila! Slabo znamenje je to, je dejal prvi. Jaja, je dejal drugi, bo že res, zelo žalosten sem. Ne delajta si takih skrbi, je dejal tretji in najzvitější, ne gre za vznemirjanje, razumeti je treba zadevo. Skratka, to vam bom analiziral.
če hočete takoj zvedeti tolmačenje sanj, preidite na 15
če pa hočete zvedeti reakcijo ostalih dveh, preidite na 13.
13. — Lepo nam tvežeš, je rekel prvi. Od kdaj pa znaš tolmačiti sanje? Res, od kdaj pa? pristavil drugi.
če tudi vi hočete zvedeti od kdaj, preidite na 14
če nočete, le preidite na 14, ker tako ali tako ne boste zvedeli.
14. — Od kdaj? je zaklical tretji. Kakor, da bi sam vedel. Dejstvo je, da to počnem. Videli boste!
če tudi vi hočete videti, preidite na 15
če ne, tudi preidite, ker ničesar ne boste videli.

15. — No, pa poglejmo, sta rekla njegova brata. Vaša ironija mi ni pogodu, je ta odvrnil, ničesar ne bosta zvedela. Sicer pa, ali se ni med tem živahnim pomenkom vaš občutek tesnobo zabil? celo izbrisl? Čemu torej stikati po katuzah vajine metuljniške podzavesti? Raje se umijmo pri studencu in pozdravimo veselo jutro v snagi in sveti evforiji! Rečeno, storjeno in glej zdrasnejo iz svoje luske, se počasi zakotalijo po zemlji in se z drobnimi koraki veselo napotijo k prizorišču svojega očiščevanja
če hočete zvedeti, kaj se dogaja na prizorišču njihovega očiščevanja, preidite na 16
če tega ne želite, preidite na 21.
16. — Tri velike fižolovke so jih opazovale.
če treh velikih fižolovk ne marate, preidite na 21
če vam ustrežajo, preidite na 18.
17. — Trije srednjepovprečni grmi so jih opazovali.
če treh srednjepovprečnih grmov ne marate, preidite na 21
če vam ustrežajo, preidite na 18.
18. — Ko so videli, kako zijajo v njih, so se trije živahni grahki, ki so bili zelo sramežljivi, pobrali.
če hočete vedeti, kaj so potem počeli, preidite na 19
če ne želite, preidite na 21.
19. — Hitro so tekli, da bi prišli do svoje luske in ko so jo zaprli za sabo so znova zaspali.
če hočete zvedeti nadaljevanje, preidite na 20
če ne želite preidite na 21.
20. — Nadaljevanja ni, zgodba je končana.
21. — Tudi v tem primeru je zgodba končana.
Za podrobnejše podatke o De-Po-Li priporočamo bralcu knjigo *Batons, chiffres et lettres* v zbirki *Idees* in dosje številka 17 kolegija za parafiziko. Ta dokumenta dajeta sicer le fragmentarno podobo dela združbe, predvsem pa podobo dela že preseženega obdobja. De-Po-Li ima drugačno podobo, o tem pričajo dela članov kot so Jacques Bensir (21 *Sonnets attionnelles*) in dela *«Poèmes en Agole»* Noëla Arnauda, *«Zinga Huila»* Jacquesa Duchateaua in knjiga Jacquesa Roubauda, ki bodo izšla; potem še potekave o homosintaksizmu, *nejournalinski literaturi* itd.

Prevedla N. Č.

1. člen

Ne priznam krivde. Če obramba ne bi spreminila svoje izjave, bi se vse končalo, kakor sem predvideval. Tako pa je Sodnik na njihovi strani, uči jih resnice. Četudi sem v nevarnem položaju (gre namreč za mojo glavo), imam vendar zadosti moči ljubiti svetlobo, edini samostalni ženskega spola. Nisem kriv, zato se veslim sporočilom, ki mi jih prinašajo Stražarji. Tudi oni se zanimajo za mojo usodo. Ko ne bi bilo te povezanosti z njimi, bi bil izid drugačen.

2. člen

Sodnik ve o meni nekatere malenkosti. Na primer: da pozno ležem, da prebiram Sveto pismo, da rišem po zidu človeška srca. Toliko da lahko povzamem sklepe. Kako se proti njim boriti, kako se jih znebiti, ko pa Sodnik potrpežljivo proučuje vsak moj premik. Tudi Stražarji mu zdaj pomagajo. Vse to je nesmiselno in vendar ima Sodnik mojo podobo na svoji mizi.

3. člen

Prepovedali so mi sprehode. Ne vem, kakšno vreme je zunaj. Sodnik je bolan. Poslal mi je skopo sporočilo, kako ni pozabil name. To je vse.

4. člen

Nekdanje igre, ki sem jih igral s Stražarji, so prenehale. Prepuščam se tihemu razmišljanju o svojem položaju dobro zastražen dan in noč, v budnosti in v snu. Živim v upanju, da se bo dogodil čudež, niti najmanj vesel sporočil, ki blodijo med temi štiri zidovi. Sodnik se ne prikaže. Moja obramba temelječa na potrpežljivosti bo pač morala izrabiti svojo priložnost. A še omahujem: ali naj obiščem Sodnika in mu povem resnico? Vem, kako dosti stvari razlagajo narobe. Sodnik je izkušen, lahko me zavrne brez besede. Pravzaprav je malo verjetno, da bi me sploh spustili k njemu.

5. člen

Ta kruh, ki ga jem trikrat na dan, ta kruh, katerega okus določajo Stražarji, kakor da je minila gostija, na katero nisem bil vabljen. Tako se počutim. In nič se ne spremeni. Sodnik je bolan. Ne dopusti mojega uničenja. Vprašuje po Stražarjih, če berem Sveto pismo. Naše besede izgovarjajo kakor prozorne metafore. Poskušam jih podkupiti, a si ne želijo izdaje.

6. člen

S staro preizkušeno prevaro se prepuščam snom. Kakor ptice, ki so ravnokar odletela, se sni oddaljujejo od zidov. Ne pomaham jim, to bi bilo okrutno. Kje bom preminil? Jih kličem zaman? Je bitka zgubljena? Kdo bi to vedel!

Na mah zbran in moder (Sodnik ne ve o tem ničesar) hitim čim prej postoriti svoje stvari. Ne s prevaro, z budnostjo uničujem zdaj preostali čas.

7. člen

Danes se je pričela ta svečanost. Nepričakovano. Prišli so, lepo so me pozdravili in mi ponudili sladkarije. Sodnika ni bilo z njimi. Nepoznani tako Stražarjem kakor meni in spretni v pripovedovanju so mi opisovali pekel. Cvetovi polni trhljih vonjev so napolnili sobo. Pore na svoji koži odpiram, da bi zdržal zrak. Sramujem se kosti, nekoč je bila zemlja ljubosumna. V krčevitem hropenju padajo zvezde naravnost na moja kolena. Blizu smo si, to je časten poraz.

8. člen

Moji gostje bahavi, toda živinsko utrujeni, moji žalostni tolažniki se obredno klanjajo in delajo pokoro. Se kesajo vsega, kar so in česar niso storili. Brez strastnih vzklikov, ponižni, brez norih idej, razoroženi: moji dvojniki, večni Voditelji pijejo smrdljivo vodo iz posode, se križajo, prosijo milosti.

9. člen

Prevzeten sem, naposled urejam svoje stvari. Njih revščino, dokaz moje snobode. V tem tragičnem ugotavljanju dejstev se morejo stvari odrešiti: v lažnem soju mi lemnijo oči. Stražarji (poletje je) si brišejo znojna čela. Kača nespečnosti jim je prilezla iz teles, zaskrbljeni so za Sodnikovo zdravje. To me zgraža. Svojo smrt odlagam soočen s samoto.

Radomir Rajković

SODNIK

10. člen

Odvečne so domneve, da bom šel od tod. Stražarji so za to plačani, da pazijo na vsak moj korak.

11. člen

Stražarji so zadovoljni s tvojim obnašanjem, pravi Sodnik. Poročila govore, da si bil discipliniran. O, ja, mislil sem na Vas, pravim. Mislil sem o Vašem življenju. Hvala, reče Sodnik. Mimo te okoliščine nikakor ne smemo. Razen tega je človek po boleznih tako neumno razporejen. Seveda, pravim. Seveda. In Sodnik je zadovoljen z mojim vedenjem.

12. člen

Proslori, prostori, prostori! Predel dokončno v spominu se med tem obogati: narava označuje njegove barve. Ali bom odvezel, potepuh in cinik, infantilno radoveden, vsa klorofilna zrnca v rumenem listju? Naj se predel ponovno rodi, določili so mi, kako daleč ga smem ljubiti. Prijetno se počutim (prostori, prostori, prostori!) ta čas, ko dolgo, dolgo prelištavam skupaj s Sodnikom stare risbe, stare prsti, po katerih sem sejal svoje seme. Ne vem, ali je ostalo kaj od tega.

13. člen

Pred Sodnikom, pred svetlu bliščem Stražarjev poslušno izpolnjujem zapovedi: klanjam se sencam, spoštujem ikono skovano iz sivega jelka, z nozdrvi divje živali voham veter. Tako Sodnik kakor Stražarji me zalezujejo: bogat pleu sem enkrat že povržen z morišča.

14. člen

Minil sem kakor dim.

15. člen

Namreč mleko te matere, njena dojka razčvetvena z zobmi, namreč lice te matere, srce iz kartona, namreč roka te matere, moj kažipot, moja rešitev: čemu? Ne branim zablode, prerokujem neogibnost, opozarjam na pasti. Včasih zastutim usodo v prazni Sodnikovi zdravici. A kaj, če se opogumijo moji vojščaki (peté vam liježe z mrtvim jezikom) in se napotijo po svetu osvajati mesta in države, zlepa in zgrda grabiti zlato in vašo kri! Kajti mleko te matere je najbližje volčjemu okusu. Njena dojka je neusahljivi izvir.

16. člen

Vijolice, zeliščni metulji mi sedajo na telo. Umakniti se ne morem, ker sem njihovo zbirališče. Kakor strelci pravilno razporejeni in v potrebnih razdaljah se srčno borijo, točno zadanejo cilj. Brez Voditelja so. Prah, svinčene črke, strelišče: besede pesmi, katero bomo šele peli. Zasluge, smešna farsa! Bojim se, mrtva usta hranim z žitom, prepuščam se zemlji. To ognjeno nebo, ta kaos panike! A Sodnik umazan od mesa in krvi deli darila: temu roko, temu oči, temu rebro, temu glavo. Ne moremo se sestaviti. Nikakor nam ne gre.

17. člen

Črni petek trka na moja vrata. Ne oglašam se mu. Stražarji so nepričakovano zapustili svoja mesta. Najbrž kadijo in pijejo kavo. Odločiti se moram. Temu primerno, tej neizbrisni samostojnosti primerno bom obsojen ali izpuščen. Ta dva križa, težka in daleč, sta ta hip medalja in počastitev. Zalostni moji upi, ko pa me tukaj zasiplje pepel!

18. člen

Vprašalnik je precizen. Prav takšni morajo biti odgovori. Z roko nevajeno nasilja, v ponorelem tran-su rešujem svoje uganke, odkrivam svojo skrivnost.

19. člen

Izginevam. Votle kosti, krhke obrvi, ponižno lice. Maščevanje, truplo, prijetno popoldne. Kurto azno brezdelje, časopis, pogovori. Štiri strani sveta, štirje jezdec Apokalipse. Dogorevam, dogorevam, dogorevam.

20. člen

V imenu nezmotljivega ljudstva, v imenu ljudstva priče krivdi, v imenu ljudstva, ki mu je Sodnik služabnik, v imenu svobode, ki ji je zadana žalitev, v imenu besede, ki si vse zapomni, v imenu ljudstva mislečega s svojo glavo, v imenu Sodnika služabnika prihodnosti: S M R T!

PREVEDEL FRANCI ZAGORICNIK

RADOMIR RAJKOVIĆ JE ROJEN 1940 V BEOGRADU. DIPLOMIRAL JE NA APFRTV, ZDAJ PA ŠTUDIRA JUGOSLOVANSKO IN SVETOVNO KNJIZEVNOST NA FILOLOŠKI FAKULTETI V BEOGRADU. OBJAVIL JE NASLEDNJE ZBIRKE: PESAK I LETO 1959, PUSTARE 1962, MASKE 1963 IN LJUDI 1967.

O PISANJU ČLANKOV

Casopis je komunikacijsko sredstvo. Ni zaradi sebe, temveč zaradi drugih. Drugi je njegova predpostavka. Komunikacije naj bi bile tu zato, da bi omogočale čim skladnejšo reprodukcijo človekovega družbenega življenja: opozarjale naj bi na neskladnosti, privilegije, bedo, vse, kar nasprotuje človekovemu dostojanstvu, kar ga onemogoča. Obenem pa

naj bi nam razkrivale vsa pestra bogastva človekovega sveta. Toda to, zaradi česar naj bi bile komunikacije tu, ne onemogoča njihove zlorabe.

Družba je bila vedno prizorišče bojev v imenu nečesa bolj človeškega. To sklicevanje na bolj človeško, HUMANO, pa ima vedno en sam namen: pripraviti moč drugega na razpolago svoji moči, ki morda dejansko deluje v smeri bolj humanega — ali pa tudi ne. To »bolj humano«, zaradi katerega se preliva kri, je jedro, okrog katerega se vrte raziskovanja humanističnih znanosti.

Iz tega iskanja in bojev komunikacijska sredstva niso izvzeta. V njih so prisotna predvsem na tri načine:

1. kot poročila, informacije o obstoječem (kar samo po sebi ne izključuje možnosti, da v njih ne manjka bistveno dejstvo),

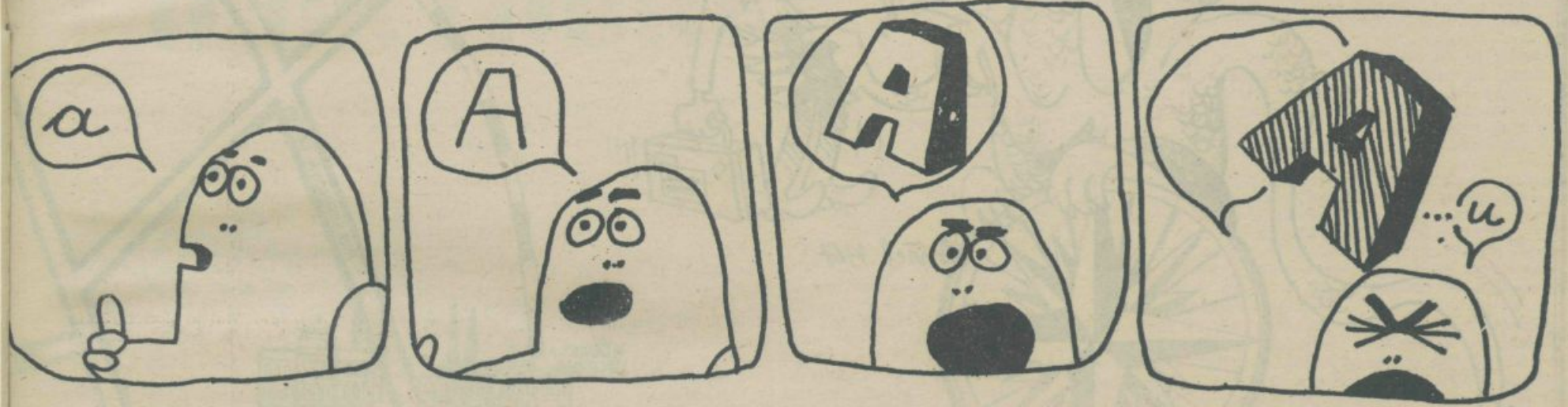
2. kot kritika obstoječega (ki sloni na informaciji, kar pomeni, da je ta lahko že v osnovi zgrešena, ker vsebuje vse njene pomanjkljivosti),

3. kot frazarjenje (demagogija) o obstoječem. Kritika obstoječega je kritika lahko samo, če sloni na realni zamisli-idealu obstoječega. Na ta način ona presega golo informacijo in omogoča, da se obstoječe tudi dejansko preseže.

Demagogija je prepričevanje, ki se opira na nedomišljeno uporabo filozofskih pojmov (npr. svoboda) kot tudi na poročila, vendar zaradi svoje nedomišljenosti pada pod raven poročila in kritike ter vnaša med ljudi, ki komunicirajo, edinole zmedo. In to toliko bolj, kolikor vsebuje tudi zrno resnice, ki znano, pa ga v tej zmedbi težko ločimo od plev.

Kolikor bolj je nek članek kritika, toliko bolj je vrednota.

Božidar Lakota

O vrednotenju

Človeška družba je zelo dinamična. To pa pomeni, da smo s tem, ko živimo v družbi, pravzaprav vrženi v akcijo, kajti tudi molk in pasivnost imata določene posledice: zaželene ALI nezaželene. Vsaka akcija (bistvena ali nebistvena) vključuje alternativo: ALI. Je torej problematična. Kako to? Zakaj? Glede na kraj? Vprašujemo se po smislu, po vrednostnem kriteriju vsake akcije. Kajti, če je naša akcija zavestna (do nje prihaja za vestjo, za golim sporočilom), premišljena, če akcija sama sestoji (med drugim) iz osmišljenja predmeta in opredmetenja zamisli, to pomeni, da prihajamo v novo akcijo že z določenim znanjem, izkustvom o predmetu, s pomočjo katerega si relativno jasno zamišljamo posledice, rezultate akcije. Torej je nujno, da imamo poprej že jasno izoblikovan kriterij za vrednotenje humanistične vsebine naše akcije. Kaj je tisto, kar bi lahko označili kot KRITERIJ? In, če je to kriterij, kakšne bodo posledice akcij, v katere se spuščamo kot uredniki »TRIBUNE«? Kako lahko trdimo: »Revolucije... kažejo, da so polom in manipulacija moralnega angažmaja... Je gibanje. Ne vem, kam. Samo to vem, da moram... Moj projekt je samo moj. Vse kar gradim, delam s sabo... Nimam objektivnega kriterija za presojo sveta... Zavzemam se za specializacijo intelektualnega dela, za strokovnost pri presoji kulturnih stvaritev. Toda pogoj je odgovornost in zagotovljene meje ovrnega kriterija, ki je v hotenju naše družbe k skupnim ciljem. S tem, da si kultura izbere neke vrste avtonomnost v okviru družbenega kriterija, ki ga razumem kot intenziven nabor čustev in volje do ustvarjanja in spreminjanja...« D. Rupel, Improvizirani credo, 1. št. Tribune. »Resnična zadrega je namreč mešanje in prepletanje kriterijev, t. j. vpletanje kulturnega kriterija v politična ter političnega kriterija v kulturna dejanja. Interes obeh strani v odnosu je racionalizacija energij: torej kaže uveljaviti posebno kriterija v okviru tistega, kriterija, ki se od NOB bržkone ni spremenil: namreč ustvarjalne volje.« (D. Rupel, PARTIJA-KULTURA) Temu, se čudim, kajti malo prej sam pravi v istem članku: »S svojim poslanstvom umetniki posegajo direktno ali posredno tudi v politiko. In kaže, da je prav v zadnjih dvajsetih letih hotenje književnika, da bi bil slišan in uslišan, da bi »premikale« družbo, doseglo svoj vrhunec.

Ali je mogoče slepo verjeti v družbeni faktor, »o ljudstvo«, ali je res »upor človeškega duha edino, kar je nekaj vredno«, ko pa P. Vodopivec (O nezaupanju) malo pozneje sam pove, da je to »upora, pod katerim je skrito dejstvo, da je treba svobodo nenehno povečevati«. Torej je upor vreden zaradi svobode. In zakaj je svoboda toliko vredna? Zaradi upora? Toda upor je določen tudi drugače: »Moram se upirati vsemu, kar mi moja družba slabega vsiljuje.« Kaj je kriterij za to »slabo«? »Vsak tvoj odnos do človeka mora biti določeno realiziranje stvarnega individualnega življenja, ki ustreza tvoji volji.« Torej je stvarno individualno življenje tudi nekaj vredno. Upor je vreden zaradi njega. Toda volje so usmerjene na različne realizacije. Zato se edina vrednota, ki je upor, ki je svoboda, spremeni v zahtevo po »svobodi boja«. Če tega ni in če obstaja »nezaupanje v ljudstvo« potem je »revolucija prevarana«.

Tisto »slabo, ki mi ga vsiljuje družba«, je torej v tem primeru nekaj subjektivnega, svojevoljno izbranega. Potrebujemo pa nek splošen, dovolj trdno utemeljen objektivni kriterij, da bomo znali izbrati dobro od slabega. In to že preden začnemo izbirati. Toda ali ne bodo argumenti za utemeljitev kriterija izbrani čisto subjektivno?

Čista subjektivnost je nemogoča. Nemogoča je zato, ker nobeno moje spoznanje ni čisto subjektivno, sicer o njem sploh ne bi mogel poročati drugim. Ali pa bi poročal, pa me ne bi mogel nihče razumeti.

Vsaka komunikacija bi bila onemogočena. Svojevolsnost je torej na nek način že sama po sebi omejena. Toda še vedno ne vemo, kako je možno (s kakšnim kriterijem) vsebino dveh različnih akcij, ki sta jih izbrala dva človeka, označiti kot bolj ali manj humanistično. Dr. Vojan Rus v svoji knjigi Dialektika misli, človeka in sveta pravi o tem tole: »...da je polnejšo človečnost vsakega posameznega praktičnega akta mogoče uresničiti samo, če sta njegova smer in vsebina določeni s širšim družbeno-generičnim kontekstom. Ta širši generični kontekst pa je najtemeljiteje določen prav z dialektično-izkustveno občehumanistično zamisljo, saj le-ta ni nič drugega kot zamisel bodočega občehoveškega bistva na osnovi dolgorečnega generičnega izkustva človeka v pogledu bistva svoje lastne zgodovine... bistvo posameznega človeka in s tem človeka nasploh je torej nemogoče totalno-ustvarjalno razvijati brez obče humanistične zamisli, zamisli-ideala, saj je brez zamisli nemogoče izdelovati še mnogo enostavnejše proizvode... za znanstveno-didaktično antropologijo je humanistični ideal realen plan-načrt... zato, ker sloni na realnih najsplošnejših problemih in protistovjih

današnjega časa, ki njuno zahtevajo razrešitev, in na realnih silah vsega človeštva, ki to razrešitev lahko uresničijo... Človek lahko bistveno biva kot človek samo, če gre naprej preko stalnega vse novega ustvarjalnega preraščanja svoje preteklosti. Da bi šel tako naprej in navzgor po tako najkrajši možni poti, mora imeti tudi občo zamisel o samem sebi kot cilju te poti... Toda ta... lahko samo takrat postane vodstvo in samo vodstvo, če ga predstavlja realna zamisel, ideal in na njej zrasla obče-generična volja in strast.« (Citirano po navedeni knjigi, str. 385-388 DZS 1967).

Jasno je, da gre tudi tu za »upor človeškega duha« in za »voljo«, ki samemu uporu pripada, kot za posebni vrednoti, s to razliko, da je tu jasno poka-

zано, da mora ta upor sloneti na realni humanistični zamisli-idealu, da mora ta volja biti občegenerična volja. »Ustvarjalna volja« ne more biti nikakršen kriterij, ker je samoustvarjalnost potrebno vsebinsko določiti. Tudi fašizem je kipel od »ustvarjalne volje«, kaj pa je ustvarjal? Koncentracijska taborišča, ruševine, mrtvece. Iz tega pa sledi:

Nezaupanje je vrednota

Ze Sokrat sam, ki ga Vodopivec postavlja kot vzor bočra za resnico, pravi v Kritonu o ljudstvu tole: »Prava reč! Kaj bi si delali skrbi, kaj misli velika množica, dobri moj Kriton? Pametni ljudje — in te je treba bolj upoštevati — bodo stvar gotovo presojali tako, kot je bila v resnici.« To sicer še ničesar ne dokazuje, kot tudi to ne, da je Sokrat spil strup zato, ker so mu bili zakoni »ustanovitelj naravnega družbenega življenja splohu«. Na podoben način so se opravičevali nacistični zločinci. K vsakemu projektu je treba pristopiti z zdravim skepticizmom, z zdravim nezaupanjem. Vprašanje je, če je sploh mogoče govoriti o zaupanju in nezaupanju v ljudstvo, saj ljudstvo ni nikakršna homogena, temveč strukturirana celota. S tem, ko rečemo, da je bila revolucija izvršena v imenu ljudstva, je samo nerodno izraženo dejstvo, da je bila revolucija izvršena v imenu ljudskega, človeškega, bolj humanega družbenega reda. Zato je nemogoče govoriti

O prevarani revoluciji

saj so se temeljni proizvodni odnosi bistveno spremenili. Začeli smo graditi sistem samoupravljanja. Kapitalistov ni več, samo zakoni blagovne produkcije nam delajo težave, ki jih ne more rešiti nobeno zaupanje v ljudstvo. Toda zaradi poraznega uveljavljanja moči teh zakonov še ne moremo govoriti o »polomu moralnega angažmaja v vseh revolucijah«, ne o »prevarani revoluciji«, temveč kvečjemu o »strašnem in poraznem pomanjkanju subjektivne moralne moči«. V. Rus, str. 323) S tega stališča je potrebno odpirati odnos

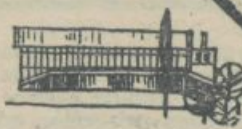
Partija kultura

kajti sam odnos ni problematičen. Problematična je kvečjemu »realna zamisel-ideal«, ki ju ponuja ena ali druga partija ali kultura). Pri tem pa je možna zmota tako na eni kot na drugi strani. Najprej je torej potrebno to »realno zamisel-ideal« postaviti pod vprašaj in šele potem odpirati »problematično« odnosa partija-kultura. Zdi se pa, da ima tu partija prednost iz dveh razlogov: zaradi politične sile in zato, ker se v veliko večji meri kot kultura (vsaj naj bi se) upira na dognanja humanističnih ved. Seveda pa je politična sila v tem primeru sekundarnega pomena, čeprav je za izvedbo neke »realne zamisli-ideala« vedno potrebna določena sila.

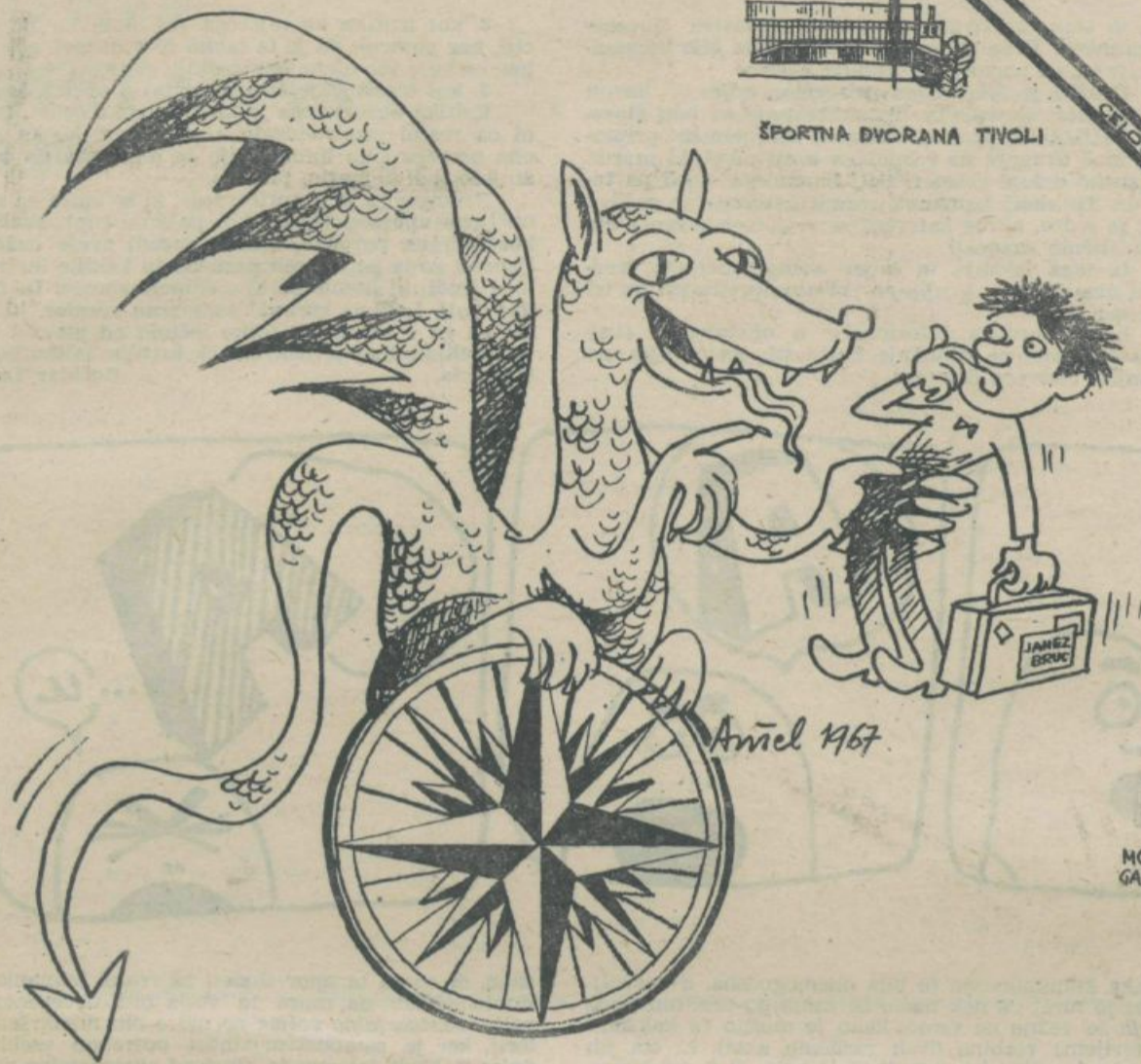
Revolucioniranje,

ki se utemeljuje z »realno zamisljo-ideal«, je gibanje, za katerega vemo, kam vodi. Če se potrudimo, vemo več kot samo to, da moramo. Tak »upor človeškega duha« vodi k dejanskemu povečevanju svobode. Za revolucioniranje je torej znanstveno dialektična antropologija, ki nam kaže realen plan-načrt občehumanističnega ideala, izrednega pomena, sicer je vse revolucioniranje tipanje v prazno barantanje z izrazi, ki nič ne pomenijo.

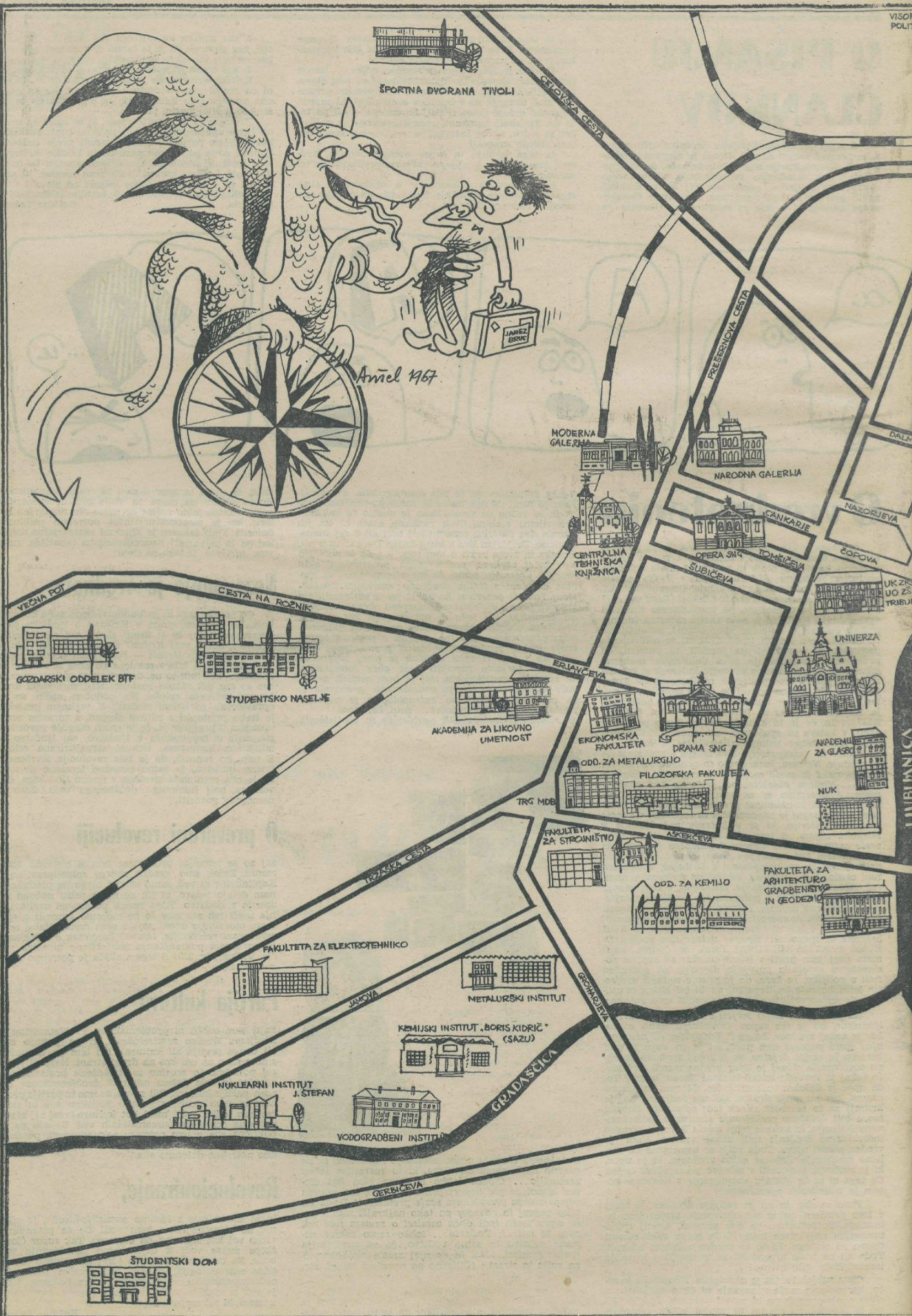
Božidar Lakota

ŠPORTNA DVORANA TIVOLI

Aniel 1967

VEČNA POT
GOZDARSKI ODDELEK BITF

CESTA NA ROŽNIK
ŠTUDENTSKO NASELJE

ERJAVČEVA
AKADEMIJA ZA LIKOVNO UMETNOST

MODERNA GALERIJA
CENTRALNA TEHNIŠKA KNJIŽNICA

PREŠERNOVA CESTA
NARODNA GALERIJA
OPERA SNG

CANKARJEVA
TOMIČEVA
UNIVERZA

TRG MDB
EKONOMSKA FAKULTETA
ODD. ZA METALURGIJO
FILOZOFSKA FAKULTETA

AKADEMIJA ZA GLASBO
NUK

TRZASKA CESTA
FAKULTETA ZA STROJNIŠTVO
ODD. ZA KEMIJO

ASKERČEVA
FAKULTETA ZA ARHITEKTURO, GRADNENISTVO IN GEODEZIJO

FAKULTETA ZA ELEKTROTEHNIKO
JAKOVA

METALURŠKI INSTITUT

KEMIJSKI INSTITUT 'BORIS KIDRIČ' (SAZU)

NUKLEARNI INSTITUT J. ŠTEFAN

VODOGRADBENI INSTITUT

GRADSKA

ŠTUDENTSKI DOM

LJUBLJANICA